

Ομιλία της κ. Κατίνας Οικονόμου-Μαρτίνη, φιλόλογου. Εκφωνήθηκε στον Καθεδρικό Ναό της Μαρτυρικής πόλης των Καλαβρύτων στις 13-12-1985.

Σεβασμιότατοι, κ. Υπουργοί, κ. Βουλευτές, κ. Νομάρχη, κ. εκπρόσωποι πολιτικών, στρατιωτικών, δημοτικών και κοινοτικών αρχών, εκλεκτοί προσκεκλημένοι, συμπατριώτες μας.

Είναι πόνος ψυχής να αναθυμάται κανείς τα γεγονότα που συγκλόνισαν τη μικρή μας πόλη το Δεκέμβρη του 1943, αλλά συνάμα φόρος τιμής για όσους έπεσαν τότε από το φονικό χέρι των Γερμανών, θυσία στην Πατρίδα, κι ακόμα χρέος μας απέναντι στους νέους ιδιαίτερα, αλλά και σ' όλο το κόσμο, χρέος επιτακτικό και μεγάλο, να αποκαλύψουμε ακόμα μία φορά τη βαρβαρότητα του κατακτητή και τις φρικαλεότητες του πολέμου και να τους καλέσουμε όλους να υψώσουν μαζί μας μυριόστομη τη φωνή στη φράση "**ποτέ πια πόλεμος**".

Ήταν τότε που, ενώ από τα Ευρωπαϊκά μέτωπα έφθαναν τα μηνύματα της αρχής του τέλους για το Ναζισμό, ενώ οι λαοί άρχισαν ν' ανασαίνουν κάποια πνοή αισιοδοξίας, η μικρή μας πόλη δέχτηκε το οδυνηρό χτύπημα.

Η Επιστήμη μιλά για τα ψυχικά τραύματα που δημιουργούν στα παιδιά κάποιες, αθέλητες πολλές φορές, πράξεις των ενηλίκων.

Εκείνο που δημιουργήθηκε στις δικές μας παιδικές ψυχές τότε, δεν ήταν τραύμα, ήταν χάσμα και πληγή απέραντη, ομαδική, που τα χρόνια που μεσολάβησαν, τόσα χρόνια αλήθεια, δεν την έχουν επουλώσει και πονάει.

Δεν ξεχνούν τ' αυτιά μας το ξέφρενο χτύπημα της καμπάνας στο παγερό πρωινό, τόσο αλλιώτικο από εκείνο που μας καλούσε στην εκκλησία τις γιορτινές ημέρες. Δεν λησμονούν τα μάτια μας τις θαμπές φιγούρες των συντοπιτών μας, που διακρίνονταν αμυδρά μες' στην πυκνή ομίχλη να βαδίζουν κατά οικογένειες με αβέβαιο βήμα προς το Δημοτικό Σχολείο, σύμφωνα με την εντολή του δυνάστη. Δεν ξεστοχάει ο νους το βίαιο χωρισμό απ' τον πατέρα, τον παππού, το μεγαλύτερα αδελφό, το συγγενή και το κλείσιμό μας στις αίθουσες του Δημοτικού Σχολείου. Πώς να ξεχαστούν οι αργόσυρτες ώρες της αβεβαιότητας και της προσμονής για κάποια εξέλιξη, που μεταβλήθηκε σε πανικό από την απειλή της φωτιάς, που άρχισε να ζεσταίνει τα πόδια μας, κι ύστερα σαν πεταχτήκαμε πανικόβλητοι στο προαύλιο κι είδαμε τα Καλάβρυτα, που ήταν για μας ο κόσμος όλος, πνιγμένα στους καπνούς και τις φλόγες που τριζοβολούσαν; Πώς να λησμονήσουμε την απελπισμένη φυγή μας στα χωράφια όπου περάσαμε μια νύχτα μαρτυρική, γεμάτη φόβο, αγωνία και παγωνιά;

Το επόμενο πρωινό η τραγωδία μας κορυφώθηκε. Όλοι οι άνδρες κείτονταν νεκροί, χτυπημένοι ύπουλα, άοπλοι αυτοί, από τους πάνοπλους κατακτητές. Το "**Οὐδὲν ἔστιν ὄ,τι οὐκ ἀπώλετο**", με το οποίο ο Θουκυδίδης δίνει επιγραμματικά τη διάσταση της καταστροφής των Αθηναίων στις Συρακούσες, κυριολεκτείται σ' αυτή τη σύγχρονη πανωλεθρία.

Έχουμε όλοι διαβάσει, ακούσει και ιδεί πολλές φορές στα μέσα ενημερώσεως φρικιαστικές σκηνές με ομαδικές σφαγές, με νεκρούς χιλιάδες, άλλοτε από πολέμους, άλλοτε από θεομηνίες. Μας τα δίδαξε όλα αυτά η πείρα της ζωής. Όμως όλοι, όσοι κείτονταν μπροστά μας τότε, δεν ήταν ανώνυμοι

συνάνθρωποί μας, ήσαν οι πατέρες και τ' αδέρφια μας, οι δάσκαλοί μας, οι γείτονές μας, οι δικοί μας άνθρωποι. Κι εκείνες οι τραγικές μορφές, που έσερναν αβοήθητες τα πτώματα πασχίζοντας να τα θάψουν, ήσαν οι μητέρες μας. Μοναχικές, ρημαγμένες, τις ένωνε ο κοινός πόνος κι έμελλε να διαδραματίσουν πρωταρχικό ρόλο στην κατοπινή ζωή μας με τη διπλή ιδιότητα ταυ πατέρα και της μάνας μαζί. Πάλεψαν με άπειρες αντιξοότητες, αγωνίστηκαν υπεράνθρωπα για να επιβιώσουμε ύστερα από εκείνο το χαλασμό κι ακόμα να ορθοποδήσουμε. Καταπίνοντας την πίκρα τους με κόπο μας έδιναν αισιοδοξία για ν' αντικρίσουμε τη ζωή- Οι πιο πολλές από αυτές δεν υπάρχουν πια. Κάποιες Βρίσκονται ακόμα ανάμεσά μας. Τους αξίζει ο αμέριστος σεβασμός και η ευγνωμοσύνη μας.

Αυτών των περιστατικών η θύμηση βαθειά μας πληγώνει. Όμως απ' τ' άλλο μέρος δεν μπορούμε ν' αγνοήσουμε πως το μνημόσυνο, που κάθε χρόνο γίνεται σε τούτο το τόπο, είναι ο φόρος τιμής που οφείλουμε στους νεκρούς μας.

Δεν ήταν άγευστα από θυσίες και προσφορές στην πατρίδα τα Καλάβρυτα. Απ' το 1821 που πρωτοστάτησαν στο μεγάλο ξεσηκωμό ως το 12 και το 18, τον πόλεμο της Αλβανίας και την αντίσταση κατά των Γερμανών. Πρώτα σ' όλους τους αγώνες. Μα τούτη δεν ήταν προσφορά και θυσία, ήταν ολοκαύτωμα. Ο χρωστήρας ενός Ντελακρουά μονάχα κι ο λόγος ο υψηλός ενός Αισχύλου θα μπορούσε ν' αποδώσει επάξια τη τραγικότητα των γεγονότων και το μέγεθος της βαρβαρότητας των Γερμανών. Σ' αυτά τα γεγονότα φαίνεται καθαρά η αδίστακτη εφαρμογή της βίας και της δύναμης του ισχυρού, σε αθώους και αδύνατους. Η μανία των Ναζί ξέσπασε στους φιλήσυχους Καλαβρυτινούς, τους αγρότες, τους εργάτες, τους επαγγελματίες, τους παπάδες, τους επιστήμονες, που αποτελούσαν μια διαλεχτή κοινωνία, απομονωμένη ίσως στην ορεινή τούτη γωνιά, μα αυτάρκη και ξεχωριστή- δεν αναμετρήθηκαν μαζί τους για να δοκιμάσουν τη γενναία τους ψυχή και να εξευτελιστούν. Είναι ωστόσο εξευτελισμός μεγαλύτερος, σωστή ηθική καταβαράθρωση, να στρέφει κανείς τις κάνες των πολυβόλων σε αμάχους. Γνωστή η δολοφονική μέθοδος των Γερμανών, που οδήγησε στη παγκόσμια καταδίκη τους.

Μάρτυρες οι πατέρες μας στο βωμό της Πατρίδας πρόσφεραν τον εαυτό τους για να κερδηθεί η Ελευθερία. Αμέτρητοι οι θάνατοι, άλλοι στα πεδία των μαχών, άλλοι στις πόλεις απ' το βασανιστικό μαρτύριο της πείνας, άλλοι στην ύπαιθρο απ' τη στυγνή επιβολή του εξολοθρευμού. **"ὡς χαλεπὸν μὲν ἔστι πόλεμος καὶ διὰ πολλῆς ἀδικίας καὶ βιαίων περαινόμενος ἔργων..."** διακηρύσσει ο Πλούταρχος και η διαχρονικότητα αυτής της ρήσης επιβεβαιώνεται σε κάθε εποχή. Και κάποτε απ' τους καπνούς των πυρπολημένων σπιτιών και τις φλόγες, βγαλμένοι απ' τους νωπούς τάφους των παιδιών της, ξεπρόβαλε ολοζώντανη η λευτεριά ντυμένη μ' αιματόβρεχτη πορφύρα.

Κι έπρεπε να κλείσουν οι πληγές, να ξαναχτιστούν τα ερείπια, να ξαναζωντανέψουν τα χωριά, να ξαναγελάσουν τα χείλη. Και χρειαζόταν αγώνας επίμονος, δύναμη και κουράγιο που τα 'χε ο πόλεμος αφανίσει.

Στα χείλη όσων γεύτηκαν τη πίκρα του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου αλλά και των σύγχρονων, γεννώνται κάποια επίμονα ερωτηματικά. Γ ι α τ ί ο ι άνθρωποι, σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο, χωρισμένοι μεταξύ τους με

αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα και επιδιώξεις προσπαθούν να επιβληθούν βίαια ο ένας στον άλλον; Γιατί να καταδυναστεύσουν οι ισχυροί της γης τους μικρούς λαούς;

Γιατί να μην επιλύονται οι διαφορές με τρόπο ειρηνικό; Γιατί ενώ ο δείκτης των πολιτισμού μας έχει ανέβει τόσο ψηλά στην επιστήμη, στη τεχνολογία και τόσους άλλους τομείς, η ανθρωπιά μας είναι τόσο ατροφική; Ατροφική σε σημείο να κλείνουμε τ' αυτιά μας στην επίκληση βοήθειας των παιδιών της Αιθιοπίας που λιμοκτονούν, ενώ πρόθυμα διαθέτουμε δισεκατομμύρια για να κατασκευάσουμε τα τελειότερα σύνεργα καταστροφής. Είναι απογοητευτικό ν' αναπτύσσεται υπερτροφικά ο υλικός πολιτισμός, ενώ η πνευματικότητα και ο ανθρωπισμός μας καθημερινά υποβαθμίζονται. Παλαιότερα ίσως ο πόλεμος πρόσφερε κάποιο όφελος στο νικητή. Σήμερα στην εποχή των πυρηνικών όπλων κάθε τέτοιος ισχυρισμός ηχεί ανεδαφικός. Μόνο ανυπολόγιστης έκτασης καταστροφές μπορεί να προκύψουν από ένα σύγχρονο πόλεμο. Γι' αυτό είναι απεριορίστη η ηθική ευθύνη όλων των ανθρώπων και ιδιαίτερα όσων κυβερνούν τις τύχες του κόσμου για την εδραίωση της ειρήνης.

Η αντιπαράθεση δύο κόσμων πέρα για πέρα αντίθετων, απ' τη μια του κόσμου της βίας, που δυστυχώς απαντά σε πολλά σημεία του πλανήτη μας, μαχαιριές στα σπλάχνα της.. ανθρωπότητας, κι απ' την άλλη του ιδεατού κόσμου της ειρηνικής συνύπαρξης των λαών που, αλλοίμονο, απαντά μόνο στις προσδοκίες όσων κατανοούν τη σημασία της, δίνει το στίγμα της εποχής μας. Κι όμως η ειρήνη σήμερα είναι αναγκαστική εκλογή.

Απ' τις καρδιές όλων μας πρέπει να ξεκινήσει η προσπάθεια για την επικράτησή της. Γιατί η ειλικρινής και προσωπική επικοινωνία των ανθρώπων δημιουργεί κατανόηση, συμπάθεια, πνευματική και πολιτική προσέγγιση, παραμερίζει τις εχθρότητες και τελικά οδηγεί στην ειρηνική ζωή-

Η αναγνώριση της σπουδαιότητας της ειρήνης είναι αυτονόητο πως δε σημαίνει ότι παύουμε ν' αγωνιζόμαστε για την πατρίδα μας, τα ιδανικά μας όταν κινδυνεύουν από τις επίβουλες διαθέσεις των άλλων.

Μια πολύ γρήγορη αναδρομή στην αρχαία και τη σύγχρονη λογοτεχνία που εκφράζει τις πνευματικές κάστες κάθε εποχής, μας πείθει πως οι άνθρωποι πάντοτε καταπονημένοι από τις καταστροφές των πολέμων νοσταλγούν την ειρήνη. Ο Όμηρος, ερμηνευτής μιας βασικά πολεμοχαρούς κοινωνίας, παρουσιάζει ιδέες αντιπολεμικές, ως συναισθηματική έκφραση βέβαια και όχι ως ανάλυση του κοινωνικού φαινομένου. Σαφέστερος είναι ο Θέογνης με τους ευχετικούς στίχους του "ειρήνη και πλούτος έχοι πόλιν, κακού δ' ουκ έραμαι πολέμου". Ο Βακχυλίδης αφιερώνει στην ειρήνη ένα θαυμάσιο παιάνα, ο Αριστοφάνης την ομώνυμη κωμωδία του, φωνή διαμαρτυρίας για τον ολέθριο Πελοποννησιακό πόλεμο, ενώ παράλληλα ο γλύπτης Κηφισόδοτος φιλοτεχνεί το μοναδικό άγαλμά της. Στις μέρες μας θυμίζω ενδεικτικά κάποιες διαλεχτές σελίδες του Μυριβήλη και του Βενέζη ή τους δυνατούς στίχους του Παλαμά, του Βρεττάκου και του Ρίτσου σε συνδυασμό με τα παγκόσμια ειρηνιστικά μηνύματα και τους διεθνείς οργανισμούς, που εκφράζουν εύγλωττα το πόθο των ανθρώπων, για ειρηνική ζωή.

Την αποθέωσή της βρίσκει η Ειρήνη στη Χριστιανική διδασκαλία. Με τη Γέννησή Του ο Θεάνθρωπος επαγγέλλεται την "*επί γης ειρήνη*" και διακηρύσσει πως δεν είναι δυνατόν να την αναζητάμε ανεξάρτητα από τις προϋποθέσεις της, που είναι η Αγάπη, η Δικαιοσύνη και η Αλήθεια. Ξεστράτισε ωστόσο η ανθρωπότητα από τις θείες διδαχές και είναι γνωστά τα δεινά που επακολούθησαν.

Τελευταία προβάλλει πολύ έντονα η παλιά άποψη "*αν θέλεις ειρήνη να ετοιμάζεσαι για πόλεμο*" που ενώ παρουσιάζεται ότι οικοδομεί την ειρήνη στην πραγματικότητα την υπονομεύει, αφού ο τρόπος που προσδιορίζει κανείς μια κατάσταση έχει καθοριστική σπουδαιότητα για τη διαμόρφωσή της. Αν η ειρηνική συνύπαρξη βλέπεται με το πρίσμα του πολέμου, η θεώρηση αυτή θα οδηγήσει τελικά σε πόλεμο. Μόνο αν δούμε την ειρηνική συνύπαρξη μέσα από το πρίσμα της ειρήνης, θα την επιτύχουμε.

Ιδιαίτερα εμείς που ο πόλεμος σημάδεψε αθεράπευτα τη ζωή μας από τα παιδικά μας ακόμα χρόνια, έχουμε κάθε δικαίωμα να μιλάμε και ν' αγωνιζόμαστε για την ειρήνη. Ν' αγωνιζόμαστε ώστε τα παιδιά μας να ζήσουν καλύτερες μέρες και απαλλαγμένα απ' την απειλή του πολέμου να δοκιμάσουν τη χαρά της ευημερίας και της προκοπής. Εμείς που τόσο δοκιμαστήκαμε απ' τον αδυσώπητο πόλεμο και γευτήκαμε την οδύνη του, ανήκουμε στους υπέρμαχους της ειρηνικής συνύπαρξης των λαών και καταδικάζουμε το ανώφελο μίσος, γιατί εκτιμάμε πόσο πολύτιμα αγαθά είναι η δημιουργική ειρήνη, όταν ο γεωργός φροντίζει αμέριμνα τη γη του, ο εργάτης, ο επαγγελματίας, ο τεχνίτης προσφέρουν φιλόπονα τον ιδρώτα τους, ο επιστήμονας αφοσιώνεται απερίσπαστος στην έρευνά του, ο καλλιτέχνης στη δημιουργία του κι όταν αντηχούν αμέριμνες παιδικές φωνές αντί να κροταλίζουν τα σύνεργα του θανάτου.

Οραματιζόμαστε έναν κόσμο που η ανάμνηση των συμφορών του παρελθόντος θα είναι θολή και ανεπιθύμητη και μονάχα η μνήμη των νεκρών μας, για μας τα παιδιά τους, αλλά και για τις επερχόμενες γενιές θα είναι πάντα ζωντανή, θα είναι αιώνια.

Κι ας γίνει το προσκύνημα σε τούτο τον αγιασμένο τόπο ένα πανανθρώπινο μήνυμα ειρήνης κι αδελφότητας.